

„de Schouw“

Vereniging van
Vrienden
van de
HOGE VELUWE

Vereniging van "VRIENDEN VAN DE HOGE VELUWE"

U i t d e S t a t u t e n :

Art. 2. De vereniging beoogt het aankweken van een hechte band onder hen, die als donateur de Stichting "Het Nationale Park de Hoge Veluwe", gevestigd te Hoenderlo, steunen, de uitbreiding van het aantal deser donateurs, alsmede het bestaan van het dagelijks bestuur van die Stichting in het verwezenlijken van de doeleinden, die hij krachtens de grondregelen van die Stichting heeft na te streven.

Art. 3. 1. De vereniging tracht haar doel te bereiken door in nauwe samenwerking met het dagelijks bestuur van de Stichting "Het Nationale Park de Hoge Veluwe":

a. in brede kring belangstelling te wekken voor "Het Nationale Park de Hoge Veluwe" door het stimuleren van het bezoek aan dit park;

b. het organiseren van één of meer "Hoge Veluwe-dagen" per jaar;

c. het vormen van werkgroepen uit en in bijzondere gevallen mede buiten haar leden, ter bestudering van bepaalde onderdelen, mogelijkheden en belangen van "Het Nationale Park de Hoge Veluwe" en zijn donateurs;

d. het dienen van advies en/of het doen van voorstellen aan het dagelijks bestuur voornoemd;

B e s t u u r :

Jhr. W.H. de Beaufort, Maarn, Voorzitter.

Prof. Dr. J.F. Kools, Wageningen, Vice-Voorzitter.

C.W. van Calcar, Secretaris, Koningsweg 37, Beekbergen. Tel. 06766 - 500.

Mevr. Ita Kreunen Mees, 2e Secr., "Windewaai", Hoenderlo. Tel. 06768 - 262.

Mr. C.J. Pické, Penningmeester, Apeldoornseweg 64, Hoenderlo, Giro 951993.

Ch.G. Mtser, burgemeester van Arnhem

H.M. Oldenhof, Burgemeester van Ede

Mr. A.L. des Tombe, burgemeester van Apeldoorn

Prof. Dr. H. Engel, Amsterdam

Mevr. J.J. Hacke-Oudemans, Putten

J.H. Memelink, Doorwerth

F.J. Tiele, Schaarsbergen

Mr. F. Oorthuys, Chef afd. beh. v. natuurschoon, dep. O.K.W., Den Haag

Prof. A.M. Hammacher, Dir. Rijksmuseum Kröller-Müller, Otterlo

Ir. J.H. van Tuil, Dir. Nat. Park de Hoge Veluwe, Hoenderlo

Redactie "De Schouw"

adres: "Windewaai", Hoenderlo

telefoon 06768 - 262

Mevr. J.J. Hacke-Oudemans

Mevr. Ita Kreunen Mees

G. Spanhaak

A.B. Wigman

Leden

Adv. Leden

Elke donateur van het Nationale Park kan lid worden. De minimum contributie bedraagt f 2.50 voor gewone leden; voor echtgenoten van leden f 1.--. Voor Jeugdleden f 1.--. Organisaties en verenigingen kunnen, als zodanig, lid worden voor tenminste f 10.-- per jaar. "De Schouw" wordt U gratis toegezonden.

H O G E - V E L U W E - D A G

- De 22e Hoge-Veluwe-dag zal gehouden worden op ZONDAG 7 JUNI a.s. Verzamelen 2 uur op het parkeerterrein bij Rijsenburg.

Dan per auto naar een nader aan te geven punt in het Park, waar Dr. A.D. Voûte, directeur van het I.T.B.O.N.*), ons iets zal vertellen over "Beschaadigingen van het bos" en ons daar ook een en ander van zal aanwijzen.

Terug naar de Koperen Kop voor de thee.

Eventueel een kijkje bij de rhododendrons (als deze bloeien) en later de avondboterham bij de Koperen Kop.

*) Instituut voor toegepast biologisch onderzoek in de natuur

J A A R V E R S L A GOVER HET VERENIGINGSJAAR 1958Status en bestuur.

Deze bleven ongewijzigd.

Leden.

Het ledental bedroeg op 31 december 1958 622 tegen 634 op 31 december 1957.

Vergaderingen.

Het bestuur vergaderde twee maal. De jaarvergadering der leden werd op 7 juni 1958 gehouden; toen werden de jaarverslagen uitgebracht en aan den penningmeester décharge verleend.

Bijeenkomsten.

De eerste Hoge-Veluwe-dag werd gehouden op zaterdag 7 juni. Er werden een grote en een kleine wandeling gemaakt, waarna de jaarvergadering werd gehouden. Daarna verzamelden de leden zich weder in een gezellige kring voor de thee en daarna aan de avondboterham in de Koperen Kop.

De tweede Hoge-Veluwe-dag werd gehouden op zaterdag 25 oktober. De heer J.A. Eigenraam van het I.T.B.O.N. hield een interessante inleiding over "Voederproblemen van ons grofwild" in de aula van het Kröller-Müller-museum, waarna men een wandeling maakte om een en ander te zien naar aanleiding van deze voordracht.

Aangezien de combinatie van ledenvergadering en Hoge-Veluwe-dag zeer beslist geen succes is geweest en ook het verloop van de bijeenkomsten aan, zeker niet onverdiende critiek heeft bloot gestaan, heeft het Bestuur besloten de jaarvergadering 1959 weer in het voorjaar te houden gecombineerd met een voordracht, en een proef te nemen met het houden van de eerste Hoge-Veluwe-dag op een zondag.

De Schouw.

Ons verenigingsblad kwam geregeld uit. Een woord van grote erkentelijkheid jegens de redactie en de helaas nog steeds maar spaarzame inzenders mag hier zeker niet ontbreken.

Bijzonderheden.

Aan het Nationale Park werd wederom f 250.-- geschonken als bijdrage in de kosten van aankoop van Sesamkoeken voor het wild.

De op handen zijnde jubilea van het Nationale Park en onze vereniging gaven aanleiding tot het aan alle leden reeds in details bekende plan van een foto- en tekenwedstrijd. De aanmelding van een groot aantal nieuwe leden moet wel in verband daarmee worden gezien. Wij hopen, dat zij zullen blijven.

Het bestuur hoopt verder, dat een reorganisatie

van de bijeenkomsten, waarbij zo veel mogelijk met uit de kring der leden voortgekomen wensen zal worden rekening gehouden, zal bijdragen tot een verdere groei en bloei van onze vereniging.

Aldus uitgebracht in de ledenvergadering van 18 april 1959.

VERSLAG van de ALGEMENE LEDENVERGADERING

zaterdag 18 april 1959
Gebouw V.U., Arnhem

- Als de voorzitter de vergadering opent, zijn aanwezig 7 bestuursleden en 14 (!) hele leden. Had wellicht het mooie voorjaarsweer deze schaarse opkomst op z'n geweten?

Nadat de notulen van de vorige vergadering voor-gelezen en goedgekeurd zijn, leest de secretaris zijn jaarverslag*) en daarna als penningmeester zijn finantiële verslag en het rapport van de kascommissie voor. Alles wordt geheel in orde bevonden en goedgekeurd.

Een nieuwe kascommissie, de Heren H. Jordense en A. Geluk, wordt benoemd.

Als aanvulling op het jaarverslag vertelt de Heer Pické, dat er sedert januari 1959 ± 150 nieuwe leden bijgekomen zijn.

Mevr. Hacke-Oudemans wordt natuurlijk herkozen als onmisbaar bestuurslid.

De voorzitter deelt mee, dat Prof. Dr. L.F. de Beaufort wegens zijn hoge leeftijd wenst af te treden en aangeraden heeft zijn opvolger in Amsterdam, Prof. Dr. H. Engel, te benoemen, te meer, daar deze zitting heeft in de adviescommissie voor natuurhistorische musea, dit met het oog op de latere "aanschouw".

Ook de Heer Mr. Bloemers moest wegens vertrek naar het buitenland bedanken, maar zijn opvolger bij het

Departement van O.K.W., de Heer Mr. F. Oorthuys, is bereid gevonden zijn plaats in ons bestuur in te nemen.

Een mededeling, die de voorzitter tot zijn spijt moet doen, is, dat de Heer Mr. C.J. Pické het secretariaat niet langer waar kan nemen, maar dat wij hem gelukkig nog als penningmeester in ons bestuur kunnen houden; hij dankt de Heer Pické bijzonder hartelijk voor het vele werk, dat hij al die jaren met zo veel toewijding voor onze Vereniging gedaan heeft.

In nauw verband hiermee staat het punt van uitbreiding van het bestuur, daar er onder de tegenwoordige bestuursleden geen nieuwe secretaris gevonden kan worden. De Heer C.W. van Calcar uit Beekbergen, een van onze trouwe leden, met veel belangstelling voor de Vereniging, meent hij als nieuwe secretaris te mogen voorstellen, wat door de vergadering zonder stemming gaarne wordt aanvaard. De Heer Van C. wordt welkom geheten in het bestuur. Vooral de organisatie van de Hoge-Veluwedagen, die veel werk en organisatie vereisen, zal de Heer Van C. op zich nemen.

De Heer Van Tuil doet nog enige mededelingen over het Nationale Park, nl. dat de Koperen Kop gedeeltelijk verbouwd is en nu het hele jaar geopend zal zijn. Een welkom bericht, te weten, dat men daar nu ook in de herfst en de winter terecht kan. Verder wordt er onder leiding van Prof. Dr. H.J. Venema te Wageningen gewerkt aan een vegetatiekaart van het Park.

Mevr. Hacke hoopt, dat deze kaart op dezelfde schaal zal zijn als de geologische kaart, die reeds bijna klaar is en die vervaardigd wordt op de Stichting voor Bodemkartering, eveneens te Wageningen. Onze Vereniging hoopt in afzienbare tijd van deze kaart een exemplaar als geschenk aan onze leden aan te bieden.

De rondvraag levert verder niets op en de voorzitter sluit de vergadering.

Na een kopje thee wordt de zaal verduisterd en de Heer G.K.C. van Tienhoven neemt ons mee op zijn wonderbaarlijke tocht naar een vrijwel onbereikbaar Spaans natuurreservaat[†]), waar hij onder moeilijke omstandigheden fantastisch mooie kleurendia's maakte met een bijzondere foto-uitrusting (die n.b. meer dan 40 kg woog en op ossen of ezels en zelfs op mensenruggen vervoerd moest worden). We zagen ontoegankelijk bergland met onbeschrijfelijke kleuren; gehuchtjes van enkele wankele huizen, waar de bewoners nog op middeleeuwse manier leven en werken en oogsten.

Prachtig waren de opnamen van roofvogels, die langs de rotsen scheerden, insecten, bloemen en dieren.

In zijn bijzonder geestige causerie vertelde hij van de, met medewerking van de hele bevolking, helaas mislukte poging om de beren, die daar nog huizen voor de lens te krijgen. Wel verschalkte hij met zijn foto-kanon een troep gemzen, die niet al te schuw waren.

Het was een boeiende belevenis en onze vele leden, die deze middag verstek lieten gaan, hebben iets héél bijzonders gemist.

Wij zijn de Heer Van Tienhoven zeer dankbaar voor deze kleurige primeur.

I.K.M.

[†]) Zie verder in dit nummer.

P I C O S D E E U R O P A

- In de 20er jaren werden in Spanje grote gebieden tot Staatsnatuurreservaat en Staatswildreservaat verklaard. De natuurreservaten werden gecreëerd om belangwekkende landschappen en flora te behouden, terwijl de jacht in de wildreservaten aan een streng (en duur!) vergunningenstelsel onder-

worpen werd. Overigens zijn de reservaten vrij toegankelijk.

Een typisch voorbeeld van een staatsnatuurreservaat is het Parque Nacional de Ordessa (sedert 1919, groot 75.000 ha), gelegen in de Spaanse Pyreneeën. Wij vinden daar een prachtig alpendal met bijzonder rijke flora. Het reservaat is per auto gemakkelijk bereikbaar en een staatshotel (Parador Nacional), gelegen in prachtige omgeving aan de aanvang van het dal, biedt een comfortabel onderkomen.

Van de staatswildreservaten noem ik hier Gredos (1922, 70.000 ha; Steenbokken) en de Picos de Europa (1921, 115.000 ha; Beren en Gemzen).

Gredos, ten Westen van Madrid, is gemakkelijk bereikbaar en ook hier kan een Parador Nacional als steunpunt tijdens een bezoek dienen.

Picos de Europa - de juiste naam is Parque Nacional de la Montaña de Covadonga - ligt in het Cantabrisch Gebergte, ruwweg tussen Santander, Oviedo en León. In tegenstelling tot de hier eerder genoemde reservaten is het niet zo gemakkelijk te bereiken, maar ik zou bijna zeggen, daarom des te meer het bezoeken waard!

Temidden van de eindeloze heuvelrijen van het Cantabrisch gebergte, opgebouwd uit vele gesteenten, rijzen drie massieven van kalksteen (dolomiet) op. Het westelijke massief en een deel van het centrale massief met omgeving vormen het reservaat. In het centrale massief komen de drie hoogste toppen voor, de Picos de Europa (2.985 m).

Het gebergte doet sterk aan de Dolomieten denken. Ook hier treffen wij loodrechte wanden en steile torens aan. De dalen zijn liefelijk, doch, gelijk het gehele Cantabrisch gebergte, spaarzaam bevolkt.

Op de heuvels, welke de hoge massieven omringen, huizen de Bruine Beer, de Wolf en de Wilde Kat. De opziens taxeren het aantal beren op ca. 60, maar ook zij krijgen ze slechts zelden te zien, want

de beer is uiterst schuw. Wolven en wilde katten zijn er in nog geringere aantallen en ook deze dieren ontwijken de mens, wat in een dergelijk groot en moeilijk begaanbaar terrein waarlijk niet moeilijk is.

Wilde Zwijnen en Reeën kan men gemakkelijker te zien krijgen, terwijl men in het hooggebergte kennis maakt met de Gemzen en de grote roofvogels: Adelaar, Vale Gier en Buizerd. Deze vertonen zich zonder vrees en op een bepaald moment telden wij niet minder dan 16 Vale Gieren, cirkelend boven het Macizo occidental. De Adelaren, die een zeer groot jachtgebied nodig hebben, zijn minder talrijk, maar Buizerds en Torenavalken ziet men op ieder moment van de dag. Alpengierzwaluwen, rotszwaluwen en waterspreeuwen werden geregeld waargenomen. Uit deze korte opsomming valt wel op te maken, dat het hier een wild en ongerept gebied betreft.

Uit hetgeen wij (nog) in september aantroffen, konden wij concluderen, dat het in juni, wat bloemen en insecten betreft, wel bijzonder mooi moet zijn, doch in deze periode moet helaas rekening worden gehouden met mist, welke dagen kan aanhouden. De sneeuwval in de winter schijnt zwaar en langdurig te zijn.

De door ons gevolgde weg tot dit reservaat is als volgt: Hoofdweg San Sebastian - Bilbao - Santander - Oviedo na San Vicente de la Barquera (46 km voorbij Santander) verlaten voor Panes en daarna Potes. Van Potes over de Puerto de San Glorio (pashoogte 1612 m) naar Riaño, alwaar de auto bij het staatshotel kan worden achtergelaten. De weg Potes-Riaño is nogal slecht en de Picos de Europa ziet men NIET op dit traject.

Van Riaño met een "taxi" naar Portilla de la Reina en vandaar naar de pashoogte van Pan de Trave (einde van de "weg"). Daarna te voet afdalen naar POSADA DE VALDEÓN (ca. 8 km). Eventuele zware ba-

gagge kan met een koeienkar van de Pan de Trave gehaald worden - men kan alles gerust laten liggen, totdat de kar, die men in het eerste gehuchtje onder de pas, Santa Marina, huren kan, naar boven komt. De kosten van taxi en vervoer zijn zeer laag. In Posada de Valdeón is één herberg, het uitstekende etablissement van Don Daniel Abascal González, schoon, stromend water en 's avonds zelfs electrisch licht. Het typisch Spaanse eten vraagt enige acclimatisatie c.q. een betonnen maag. De terugweg gaat op gelijke wijze. De taxi kan men via de radiozender van de politie (Guardia Civil) op de Pan de Trave ontbieden.

Ik hoop, dat enigen onder U zich door deze regels zullen laten verleiden de lange tocht naar de Picos de Europa te ondernemen - zonder twijfel zullen zij zich door een verblijf in deze ongerepte bergnatuur, waar de mens nog slechts een zeer ondergeschikte rol speelt, ruimschoots beloond achten.

G.K.C. VAN TIENHOVEN.

Noot van de Redactie.

De Heer Van Tienhoven vertelt hier alles zo vanzelfsprekend en nuchter, maar wie zijn dia's gezien heeft, kan pas beseffen met welke moeilijkheden hij te kampen heeft gehad. Niet alleen om het "park" te bereiken, maar ook om die resultaten te krijgen.

Dit is geen toeristenuitstapje, maar alleen iets voor doorgewinterde natuurontdekkers.

HERINNERINGEN VAN RENTMEESTER

J.H. MEMELINK

Via de Harscamp naar Hoenderloo.

- Begin juni 1911 ontving de jonge hoofdopzichter van de Ned. Heidemij. J.H. Memelink - standplaats Deventer - een brief van zijn directie, waarin hem werd verzocht zich in verbinding te stellen met mevrouw Kröller-Müller, Huize ten Vijver te Den Haag, voor het ambtshalve verstrekken van adviezen inzake de verbetering van het landgoed Harscamp.

Memelink kon niet vermoeden, dat deze brief het begin zou betekenen van een beslissende wending in zijn levensloop. Bij de Heidemij. was het sempre crescendo met hem gegaan. Hij kreeg een opleiding des zomers op de diverse werken van de Maatschappij en des winters op de cursus te Utrecht.

Als leerling-opzichter moest hij naar Enschede. Een tijdlang werd hij in Vaassen ingewijd in de geheimen van de visteelt. Daarna ontwikkelde hij zich als ontginning in Voorthuizen, de Berkelvallei en Doetinchem; hij bezocht de Wiessenbauschule te Süderburg in Duitsland en kreeg in de zomer van 1904 zijn aanstelling als opzichter te Enschede. In 1908 volgde overplaatsing naar Deventer, waar hij in 1909 benoemd werd tot hoofdopzichter. Verschillende keren reeds had hij adviezen over heide-ontginning gegeven aan de rentmeester van mevrouw Kröller, toen de brief van de directie hem riep voor rechtstreeks overleg met mevrouw Kröller over de exploitatie van het bijna 400 ha grote landgoed Harscamp, dat in 1906 eigendom was geworden van mevrouw Kröller. Het landgoed bestond uit een modern herenhuis, een grote oude boerderij van Limburgs type, diverse ambtenaren- en arbeiderswoningen, bossen - meest loofhout -, bouwland, gras-

land, een boomgaard, een groententuin, heidevel-
den en een tiental boerderijen, die zeer vervallen
en deels verlaten waren. Het was de bedoeling van
mevrouw Krölller de grote boerderij en zo goed als
alle gronden in eigen exploitatie te nemen, slechts
enkele boerderijtjes te verpachten en verder het
landgoed als geheel zijn oude karakteristieke aan-
zien te hergeven.

Niet onvermakelijk is de beschrijving, die Memelink
geeft van de eerste ontmoeting met mevrouw Kröll-
ler. De reputatie van een gedecideerd leiderschap
was haar blijkbaar al vooruit gesneld.

Memelink schrijft: "Toen ik mevrouw Krölller ont-
moette, zag ik met één oogopslag, dat zij een vrouw
van betekenis was, die zelfstandig optrad en be-
sliste". "Opschieten", zei mevrouw Krölller, toen
de door Memelink opgestelde plannen waren goedge-
keurd. Hij kreeg een grote mate van vrijheid en vond
dat hem een prachtig werk in de schoot was geval-
len. Van ontginner was hij boer geworden en dat
leek hem wel. De beste en meest praktische werk-
tuigen werden aangeschaft. De bevolking van Hars-
camp stond verbaasd. Met een zeker welgevallen be-
schrijft Memelink hoe vele boeren in de omgeving
langzamerhand een voorbeeld namen aan de voor die
tijd moderne landbouwmethoden, die op Harscamp wer-
den ingevoerd. Ook de fokkerij verliep al in de
eerste jaren gelukkig. In 1920 reikte H.H. de Kon-
ningin op de tentoonstelling van de Gelderse Mij.
van Landbouw aan Memelink de gouden medaille uit
voor het mooiste koppel vee van Gelderland, het
vee van de Harscamp, zwartbont Hollands beslag,
van het kleine, platte type.

+++

De op schrift gestelde herinneringen van de rent-
meester voeren ons nu naar zijn indiensttreding bij
de heer en mevrouw Krölller, waartoe de aanleiding
was gelegen in de van historische betekenis ge-
bloken aankoop door de fa. Müller van het 1200 ha

grote landgoed "Hoenderloo".

Op zekere dag liet mevrouw Kröller hem die bossen, heidevelden en zandverstuivingen zien. Zij vroeg, hoe hij het landschap vond. Het antwoord luidde: "Ongelooflijk mooi, mevrouw". Daarop vertelde mevrouw Kröller, dat haar firma het had gekocht met de bedoeling het als natuur-, wild- en kunstcentrum aan het Nederlandse volk te geven. "Dit bezit is nog maar een begin", zei mevrouw Kröller, wij willen het zeer aanzienlijk uitbreiden, wanneer wij daartoe de gelegenheid krijgen. De zaak staat er goed voor. Er zijn in Zuidelijke richting nog aanzienlijke oppervlakten te koop. Nu moet U ons het genoegen doen en in dienst komen van onze zaak." Memelink zou het beheer krijgen over de bedrijven in Harskamp, Hoenderloo en Anlo (het landgoed De Schipborg). Zij voegde eraan toe: "U kunt het gerust doen, want onze zaak is sterker dan de Heidemij". En bij het afscheid nemen riep zij Memelink nog na: "Stel het dienstverband op 25 jaar en maak de overeenkomst zo, dat U niet afhangt van de humeur tjes van mij en mijn man".

Na lang wikken en wegen nam Memelink het aanbod op voor hem zeer gunstige voorwaarden aan en zo trok hij in het laatst van september 1913 naar Harskamp. Zeven en twintig jaren heeft hij op huize "De Harscamp" gewoond en zich daar aan de hem opgedragen taak kunnen wijden. "Ik heb daar heerlijke, doch helaas ook veel zorgelijke dagen meegemaakt. Achteraf bekeken zou ik echter die tijd niet gaarne hebben gemist. Mijn leven is erdoor verrijkt, door het werk zelf en door allerlei maatschappelijke activiteit in landbouwverenigingen, die ik met steun van de bevolking van Harskamp en omgeving kon oprichten."

+++

Op het landgoed Hoenderloo was in de eerste tijd nog weinig te doen.

De grote uitbreidingsplannen, die in de lucht

hingen, werden slechts met moeite en dan nog maar zeer ten dele uitgevoerd, omdat de begeerde bezittingen veel te hoog waren geprijsd. De bureu hadden begrepen, dat de eigenares van het landgoed Hoenderloo over grote kapitalen beschikte en daarvan wilden zij graag meeprofitieren. Zij hielden daarom bij verkoop het been stijf.

Er was een boswachter met een tiental arbeiders aan het werk gezet, die de bossen, wegen en paden moesten verzorgen. Een jachttopziener paste op het wild en trad op tegen stropers. De heer Kröller had het landgoed direct na de aankoop zodanig laten omrasten, dat hij daarin herten, reeën, wilde zwijnen en kangoeroe's kon uitzetten zonder vrees voor ontsnapping. In het begin deden deze dieren het niet best. Zij zagen er kommervol uit. Dit werd beter, toen werd begrepen, dat de voeding op de schrale bodem geheel onvoldoende was. Toen die verbeterde, kregen wij gezond uitziende en krachtige dieren. Er werden voederakkers aangelegd en aan de wintervoeding van kastanjes en eikels, hooi, voederbieten en veekoek werden grote bedragen ten koste gelegd.

De herten kwamen uit de Karpaten, forse dieren met een enorme koptooi, een groot verschil met het veel minder ontwikkelde Veluwse hert. De reetjes waren steeds wat schriel.

De wilde zwijnen waren op de Hogo Veluwe goed thuis. Deze vrijbuiters zorgden er wel voor hun portie te krijgen. Ze waren steeds in goede doen, vooral in de herfst, als ze volop konden genieten van de gevallen eikels. Het was een lust ze vanaf een hoogzit te bespieden. Later werden ze gevangen en naar het Hoenderlose bos gebracht, welk bezit daardoor de naam heeft gekregen van de "varkensbaan". In de latere crisisjaren moesten ze ook daar verdwijnen, omdat de onderhoudskosten te hoog werden. Thans zijn er weer wilde zwijnen op het landgoed. Deze zijn in de oorlogsjaren, nadat ze gevangen waren op Het Loo, door de Duitsers uit-

gezet. Ook kwamen er veel van deze dieren over de Duitse grens. Wellicht heeft ook de Hoge Veluwe van deze invasie haar deel gekregen.

+++

De kangoeroe's - vreemd gedierte in onze Veluwse natuur - waren steeds gezond en in goede doen. Met een flinke voorraad mais bleven ze in de allerbeste conditie. Ze zijn echter maar kort op het landgoed geweest, omdat mevrouw Kröller meende, dat de dieren daar niet pasten. Memelink kreeg opdracht ze van de hand te doen. Het was de bedoeling ze dood te schieten, maar dat vond men toch al te cru. Een inspecteur van Artis, met een zeer bekende naam, kwam over om hen te zien. Hij vond ze prachtig en nam ze voor een prijsje mee.

Op de boerderij Harscamp waren een paar rijpaarden. Toen de inspecteur arriveerde, vond hij het enig om te paard naar Hoenderloo te gaan, hij op het kalmste, Memelink op het vurigste. Maar na een poosje wilde hij toch wel eens van paard verwisselen. Het zijne was hem te sloom. Dat gebeurde. De kangoeroe's werden bezocht en bekeken. Na een korte pauze bij de boswachter op de Zwarteberg ging het paard van de inspecteur in galop over. Memelink zag het snel in de verte verdwijnen met de man niet op, maar aan het zadel. Hij vreesde het ergste, maar toen Memelink thuis kwam, liep de inspecteur op het erf, het ros aan de teugel.

"Meneer, had U niet eerder op een paard gereden?", vroeg mevrouw Memelink. "Nee mevrouw", was het antwoord, "wel op een ezel, op het strand." De moeflons, die op het ogenblik in de wildbaan van de Hoge Veluwe zo de aandacht trekken, zijn pas later uit Luxemburg ingevoerd. Het zijn haarschappen, afkomstig van de eilanden Sardinië en Corsica. Zij hebben het in Hoenderloo verrassend goed gedaan. Merkwaardig is, dat ze het in andere Nederlandse parken hebben moeten afleggen. Ook op Het Loo, waar de wildverzorging toch prima is, zijn

ze gestorven. Er wordt beweerd, dat de wilde spurrie op de vastgelegde zandverstuivingen van de Hoge Veluwe voor hen zo'n uitstekend, ja onmisbaar voedsel is. Een tweede merkwaardigheid is, dat de hoeven van de ingevoerde dieren in de eerste jaren te snel groeiden of liever te weinig afsleten. Ze krulden om en daardoor werd het lopen van de dieren zeer bemoeilijkt. De moeflons, die op de Hoge Veluwe werden geboren, hadden er geen last van. De lammeren werden in het vroege voorjaar geboren. Vaak werden ze al gesignaleerd in de maand februari, wanneer er nog sneeuw lag. De eerste jaren werd er van zo'n vroege geboorte weinig goeds verwacht, doch dit bleek erg mee te vallen. Tegen de verwachting in konden ze best tegen de kou en de nattigheid en na een paar dagen liepen ze al even vlug als de ouderdieren.

+++

Op een mooi, vochthoudend stuk weide en moerasgrond aan de kronkelweg, gedeeltelijk bezet met mos en struiken, werd een fazantenpark aangelegd. Hier zaten in het voorjaar tientallen broedende kippen op fazanten-eieren. Aan de opfok van het jonge goedje en aan hun bescherming tegen het ongedierte en weersinvloeden werd alle zorg besteed. Mevrouw Krölller kwam telkens kijken. Voor de oppassers was dat een reden te meer om hun uiterste best te doen. De oudere dieren werden tweemaal per dag gevoerd met mais en haverkorrels. De hanen waren prachtdieren. In de latere, financieel moeilijke jaren, hebben we deze exploitatie moeten opgeven.

Ook de andere vogels kregen hun verzorging. Talrijke nestkastjes van diverse grootte werden opgehangen en in de voorzomer gecontroleerd. In de loop der jaren steeg het aantal broedsels en ook het aantal soorten vogels. Dit mag echter niet alleen worden toegeschreven aan het geven van bijvoer en het verschaffen van meerdere betere nest-

gelegenheden, maar ook aan de grotere hoeveelheden, gevarieerd voedsel, dat werd verkregen door de onderbeplanting en onderbezaaiing der bossen. Men mag gerust aannemen, dat daardoor de kleine fauna - het voedsel voor de vogels - aanzienlijk is toegenomen. Ook kregen die dieren hierdoor meer dekking. Tal van kleine vogels, die men vroeger niet zag, werden nu geregelde gasten.

Van de grote vogels konden we met vreugde aan de lijst toevoegen: de havik, de zwarte specht, de vis- en de zeearend.

De korhoenders, het oeroude Veluws wild, werden als het mogelijk was, extra beschermd. Er werd geen jacht op gemaakt.

Wegens de rust op de Hoge Veluwe zochten zij daar graag de broedplaatsen, te meer omdat het naburige bouwland van Deelen, vele maanden voedsel en dekking verschafte. Dikwijls gingen wij in hele gezelschappen dames en heren voor zonsopgang naar de bolderplaatsen om het liefdesspel van de dieren te zien. Het personeel beweerde, dat de beesten "de kop kwiet waren".

In de beginjaren is in de buurt van Otterloo een konijnenwarande aangelegd.

De wildverzorging is jarenlang toevertrouwd geweest aan de chef-jachtopziener Willem Nab. Het gehele personeel verheugde zich oprecht, toen hem omstreeks zijn 65e verjaardag de gouden medaille, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau werd toegekend.

De heer Krölller kwam vaak jagen. Het ging hem er steeds om de minderwaardige exemplaren op te ruimen. Ook kwam hij nogal eens met zakenvrienden, vaak buitenlanders. Prins Hendrik had grote belangstelling voor het wild. Hij kwam vaak kijken en zo nu en dan "een kapitaal hert" ruilen.

In een volgend artikel vertelt de heer Memelink iets over het bosbedrijf en over de uitbreiding van het landgoed na de eerste wereldoorlog.

Dan zal ook blijken, hoe hij op de Hoge Veluwe "een vaste plant" is geworden.

G.S.

GEEN WONINGNOOD
VOOR HOLBEWONENDE VOGELS

Nieuwe nestkastmodellen
op de Hoge Veluwe

- Tientallen jaren hebben we het gedaan met de getimmerde houten broedhokjes, die na het oorspronkelijke, door Freiherr Von Berlepsch ontwikkelde type geleidelijk in bos, park en tuin verschenen. We meenden met deze specimen eindelijk een aan alle voorwaarden beantwoordende huisvesting voor de holen-bewonende vogels te hebben verkregen; ze waren gemakkelijk - zelfs in huisvlijt - te maken, men kon hen op vlugge, praktische wijze reinigen en controleren, ze bleken door het vrij lichte gewicht handig te hanteren en werden gaarne door de gevederde huurders betrokken. Vindingrijke geesten maakten hen relatief veilig voor katten, eekhoorns en spechten, zodat ten slotte iedereen vond, dat gerieflijkheid en bruikbaarheid verre prevaleerden boven die der zware en onhandelbare modellen van de grote Duitse vogelbeschermer.

Ik weer nog, hoe men met allerlei schroefsleutels en krabbers het bos introk voor moeizame inspectie en bewerkelijke schoonmaak, terwijl voorts het ophangen der vaak volumineuze blokken veel fysieke inspanning kostte, want ze bestonden uit een massief, uitgehold stamstuk, met dik eikehouten deksel en dito ophanglat; echt degelijk klompemakerswerk. Bovendien had de Freiherr aangegeven,

dat ze flink hoog in de bomen dienden te hangen, dus kwam daar weer een zware ladder bij te pas. Consciëntieuze boseigenaren zagen niet gaarne, dat er lange schroefspijkers in het levende hout werden gedreven en zo viel er dus nog wel het een en ander op die originele uitvoering aan te merken, wanneer je alle ongunstige factoren liet meetellen.

De latere en thans nog veel in gebruik zijnde getimmerde broedkastjes boden tal van voordelen, zodat pionier Von Berlepsch allengs van het tapijt verdween en we zijn modellen in heel wat lichter maaksel nog slechts vinden als onderkomen voor parkieten in volières, waar het niet aan weer en wind is bloot gesteld. Laat U echter niet misleiden, wanneer een minder scrupuleus handelaar in tuinbenodigdheden U zulke weinig houdbare exemplaren van plankjes of uitgefraisde berkestamstukjes probeert aan te praten, want ge hebt er buiten niet anders dan displezier van. Ook voor de kistvormen, die het zo goed deden en waarover de Plantenziektkundige Dienst zelfs een veelgelezen werkje uitgeeft, schijnt thans het einde nabij. Ondanks alle voordelen toch blijken ze zeer weinig duurzaam en zijn, alle zorgen ten spijt, in genen dele blijvend. Allerlei weersinvloeden maken het spoedig bouwvallig en gammel, zodat er binnen enkele jaren hiaten ontstaan in de opstelling, er telkens aanvulling nodig blijkt en dit verhoogt de kostenrekening van het bos, vooral indien er enige honderden werden aangebracht.

Een en ander heeft ertoe geleid, dat snuggere koppen een volkomen revolutie op dit gebied veroorzaakten, toen zij een moderne nestkast propageerden, die grotendeels uit zaagsel bestaat met een binding van cement, hetgeen haast een onbepaalde levensduur garandeert, want een dergelijk procedé is volkomen bestendig tegen alle klimatologische invloeden. Mechaniek zit er voorts niet aan; alles is praktisch, doelmatig en efficiënt, terwijl

voorts de vertrouwde ronde vorm van Von Berlepsch, beter passend tussen en aan de bomen dan het vierkante uiterlijk der voorgangers, terugkeerde.

Het is gelukkig, dat een Nederlandse importeur zich hier te lande van de verkoop verzekerde⁴), want de Duitse werden prijzig door de vracht, want ze moesten helemaal uit Beieren komen. Bij al het genoemde profijt moge het belang niet uit het oog worden verloren van de blijkbare voorkeur, die de vogels voor deze noviteit aan de dag leggen, ja, dit is eigenlijk de voornaamste claim, welke eraan moet worden gesteld. Wel, wij hebben daarmee in de praktijk de allerbeste resultaten opgedaan; van 200 op het Nationale Park aangebrachte houtbeton vogelwoningjes bleek vrijwel 100 % bezet en de jongen vlogen nagenoeg zonder mankeren uit. Zulk een effect leidde natuurlijk tot voortzetting; andermaal werden in het lenteseizoen 1959 een 150-tal kasten opgehangen, met gelijktijdige opruiming der verweerde houten exemplaren en dusdoende ziet ge overall langs lanen, wegen en paden de nieuwmodische met hun prima eigenschappen. Aan de enigszins ongewone vorm zijn we allang gewend.

De luitjes van de vogelbescherming in Duitsland zitten echter niet stil; nu er gezorgd was voor de typische holbewoners, zoals de mezen, boomklever, bonte vliegenvanger en roodstaartje, richtten zij hun aandacht op andere gegadigden, de z.g. halfholenbroeders (witte kwikstaart, roodborst, grauwe vliegenvanger) en één soort, die speciale eisen stelt, nl. het boomkruipertje. Dit vestigt zijn home gaarne achter schorsrepen en kurkplaten, waarmee men vroeger tuinhuisjes, priëlen en bloembakken placht te bekleden. Tegenwoordig ziet men dat niet zo veel meer, doch eertijds was dit op oude buitenplaatsen nogal eens het geval en menigkeer hebben wij op zulk een verscholen plekje het nest van de kruiper gevonden. Een door de bliksem getroffen stam, waarvan door de tand des tijds de bast los laat, biedt in barst en groef eveneens

een gezocht onderdak. Voormaals stonden de kansen beter dan tegenwoordig, want een modern beheer verafschuwt dergelijke onregelmatigheden in het terrein; daar behoren ook ingewaterde gaten, spechtholen e.d. bij, zodat we alleen reeds uit billijkheidsoverwegingen voor een surrogaat moeten zorgen. Voor de gehandicapte boomkruipertjes hangt men speciaal geconstrueerde kastjes op met een lengtespleet, die verticaal meeloopt met de boomstam.

Door de nieuwe modellen wordt de studie der broedbiologie van menige vogelsoort vergemakkelijkt. Toen Hans von Berlepsch precies zestig jaar geleden de eerste plumpe nestkasten in het slotpark van Seebach ophing, heeft hij vele mogelijkheden en perspectieven stellig nooit kunnen bevroeden, doch niettemin blijft hij de pionier, aan wie de vogelbescherming veel te danken heeft.

A.B. WIGMAN.

+) Adres: G. van Waversveld, Dr. Hermansstraat 11 te Driebergen (Telefoon 03438 no. 3063), alwaar prospectus met prijslijst verkrijgbaar.

RONDRITTEN V.A.D.-bussen
van Apeldoorn over "de Hoge Veluwe"

Van 23 juni tot en met 27 augustus.

Dinsdag, woensdag en donderdag.

Vertrek 1.30 uur Sophiaplein.

Terug te Apeldoorn ± 17.15 uur.

Z O M E R D I E N S T R E G E L I N G

bussen van het GEMEENTE VERVOERBEDRIJF ARNHEM
naar het Nationale Park "de Hoge Veluwe"

op 2e Pinksterdag 18 mei, alsmede van 14 juni t/m 11 juli 1959:

Arnhem (busstation)	V:	10.00	12.00	14.00	en	16.00	uur
Rijksmuseum Kröller-Müller	x V:	10.35	12.35	14.35	en	16.35	uur
De Koperen Kop	x V:	10.40	12.40	14.40	en	16.40	uur
Jachtslot Hubertus	V:	10.50	12.50	14.50	en	16.50	uur
De Koperen Kop	A:	11.00	13.00	15.00	en	17.00	uur
De Koperen Kop	V:	11.10	13.10	15.10	en	17.10	uur
Rijksmuseum Kröller-Müller	V:	11.12	13.12	15.12	en	17.12	uur
Arnhem (busstation)	A:	11.50	13.50	15.50	en	17.50	uur

van 12 juli t/m 6 september 1959:

Arnhem (busstation)	V:	10.00	11.00	12.00	14.00	15.00	16.00	en	17.00	uur
Rijksmuseum Kröller-Müller	x V:	10.35	11.35	12.35	14.35	15.35	16.35	en	17.35	uur
De Koperen Kop	x V:	10.40	11.40	12.40	14.40	15.40	16.40	en	17.40	uur
Jachtslot Hubertus	x V:	10.50	11.50	12.50	14.50	15.50	16.50	en	17.50	uur
De Koperen Kop	A:	11.00	12.00	13.00	15.00	16.00	17.00	en	18.00	uur
De Koperen Kop	V:	11.10	12.10	13.10	15.10	16.10	17.10	en	18.10	uur
Rijksmuseum Kröller-Müller	V:	11.12	12.12	13.12	15.12	16.12	17.12	en	18.12	uur
Arnhem (busstation)	A:	11.50	12.50	13.50	15.50	16.50	17.50	en	18.50	uur

x = vertrektijden zijn bij benadering aangegeven.

